

Lihtsustatud õpe

1.1. Eesti keel

1.2. Õpetuse eesmärgid

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist. Eesti keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;
- 2) osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- 3) loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet.
- 4) kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- 5) on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- 6) valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- 7) kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus;
- 8) kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
- 9) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 10) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- 11) tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

1.3. Eesti keele õppe rõhuasetused 1.–2. klassis

1.3.1. Eesti keele õpe 1.–2. klassis koosneb aabitsaeelsest, aabitsa- ja aabitsajärgsest perioodist.

1.3.2. Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena ning mõista ja sooritada õpiülesandeid.

1.3.3. Lihtsustatud õppekava vajava lapse tunnetustegevus toetub 1.–2. klassis valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal-viiendal eluaastal. Tunnetuslik aktiivsus on madalam, kujutluste ja keeleüksuste vaheline seos ebatäpne või osaliselt puudu. Tegevusega kaasnev privaatkõne on kasin või ei ilmne üldse.

1.3.4. Kooliikka jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajatud/märgatud esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade laienditeta lihtlaused. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi seoseid lauses laps valdavalt ei mõista. Lihtsustatud õppekava vajav 1.–2. klassi laps suudab töömälu hoida kolme- või neljasõnalist lausungit.

1.3.5. Kõne alaarengust ja tegevusele kaasneva kõne puudulikkusest tuleneb vajadus reguleerida laste õppetegevust koostöös ja eeskuju järgi ning kommenteerida lapse tegevust.

1.3.6. 1.–2. klassi õpilastele on iseloomulikud impulsiivsed, äärmuslikud, negatiivsed, harvem positiivsed emotsioonid ja ebastabiilsed tunded. Väiksemal osal lastest ilmneb emotsioonide inertsus. Esialgu ei kontrolli õpilased oma emotsioone, mis väljendavad reaktsiooni keskkonnale ning oma primitiivsetele tarvetele. Ka enesehinnang on otseses seoses õpetaja, vanemate ja kaaslaste suhtumisega.

1.3.7. Tundevalla kujunemine ennetab kognitiivset arengut. Ilmnevad soovid rahuliku ja sõbraliku keskkonna ning positiivse suhtumise (sh füüsilise kontakti) järele.

1.3.8. Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevalla arenematus tingib vajaduse mõjutada õpiülesannetega eelkõige esimese ajuploki (ajutüvi, koorealused moodustised) ning parema poolkera koore aktiivsust ja talitluslikku arengut. Eelistatud on praktiline või

materialiseeritud tegevus ning tajuprotsesside suunamine; protsess ja tulemus seostatakse kõnega.

1.3.9. Õpitakse kõnet kuulama, tajutavaid objekte ja nähtusi jälgima, vaatlema ja võrdlema ning erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis.

Oskustest on peamised tuumlausete (baaslausete) ja laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.

1.3.10. Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides, eeskuju järgi ning orienteeruda oma kehas ja lähimas aegruumis. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete tegemine ning lühitekstide interpreteerimine on valdavalt õpetaja pädevuses.

1.3.11. Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama. Vaimsete ülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele, õpitavad toimingud materialiseeritakse, kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboleid, graafilisi orientiire.

1.3.12. Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetseid positiivseid hinnanguid. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset. Õpilaste ajutegevuse aktiveerimiseks kasutatakse võimalikult sageli sensomotoorseid ülesandeid. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle eesmärki (... *kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht*).

1.4. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

1.4.1 I klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist/situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvat lihtlauset (3–4 sõna);
- 2) määrab sõnade järjekorra 3–4-sõnalises lauses;
- 3) väljendab oma mõtet vähemalt tuumlausega;
- 4) kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
- 5) vastab dialoogi repliigile;
- 6) alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks;
- 7) häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme, määrab häälikujärje sõnas;
- 8) määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1–2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsid sobivaid sümboleid (noope);
- 9) laob analüüsitud sõnu tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja;
- 10) tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
- 11) kirjutab väikseid kirjatähti;
- 12) loeb veerides 1–3-silbilisi sõnu, tuumlauseid ja vähe laiendatud lihtlauseid, saab aru loetu tähendusest (oma kogemuste piires).

Teema: Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Õppesisu ja põhimõisted:

Kuulamine ja jälgimine

Tähelepanu suunatud keskendamine, lühikeste ja lihtsate korralduste mõistmine ja täitmine. Laste kogemusi kajastava lühikese ja lihtsa jutu kuulamine (jutustus, ettelugemine), seletuste lisamine.

Lausungite (3–5 sõna) kordamine.

2–4 realiste salmide õppimine kuulamise järgi.

Suhtlemine

Emotsionaalse kontakti loomine ja säilitamine. Vastamine dialoogi repliigile (küsimus või korraldus), dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis.

Viisakusväljendite kasutamine, oma soovide ja vajaduste väljendamine.

Suhtlemine koostegevuses, sh mitteverbaalsete vahendite (žestid, osutamine) kasutamine. Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes. Hääletoonid ja näoilmed (*rõõmus, kuri ...*). Hääle- ja intonatsiooniharjutused õpetaja eeskuju järgi.

Tunnetustegevuste arendamine

Tajude ja kujutluste arendamine ning süstematiseerimine: objektide osad ja tajutavad tunnused, tegevusakti subjektid ja objektid ning osatoimingud.

Nägemis- ja ruumitaju

Silmaliigutuste suunamine, silma- ja käeliigutuste seostamine.

Esemete ja esemepiltide äratundmine; esemete ja piltide sobitamine ning rühmitamine erinevate tunnuste alusel: suurus, värvus, kuju, detailide paigutus.

Rühm ja allrühmad: rühmitamine, nimetamine. Allrühma- ja rühmanimetuste tundmine ja kasutamine õpitud teemade ulatuses

(koolitarbed, riietusesemed, mööbel, toidunõud, mänguasjad).

Kujundite äratundmine (*kolmnurk, nelinurk, ring*). Kujundite järjestamine matkimise, näidise ja sõnalise korralduse järgi.

Põhivärvuste eristamine ja pinna katmine.

Orienteerumine oma kehas ja lähiruumis (*all-üleval, keskel, ees-tagga, vasakul-paremal*), sh paberilehel, tahvlil, raamatus ja vihikus (vajadusel märgistatakse õpilase vasak või parem käsi).

Ruumisuhete ja vastavate sõnade (*suur-väike, suurem-väiksem, ülal-all, ees-tagga, vasakul-paremal, alguses-lõpus-keskel, esimene-viimane*) mõistmine.

Esemete paigutus ruumis üksteise suhtes, kujundite paigutus tahvlil ja paberilehel. Kujundite eristamine kuju, suuruse, detailide ja nende paigutuse järgi, suunatud võrdlemine, erisuste ja sarnasuste märkamine, rühmitamine, konstrueerimine.

Õpiülesanded täidetakse matkimise teel, näidise ja suulise korralduse järgi lähtuvalt oskuse omandamise tasemest.

Ajakujutlused

Samaaegsete ja eelnenud (järgnevate) sündmuste ning toimingute eristamine, vastavate keelendite mõistmine ja kasutamine: *samal ajal, praegu, nüüd, enne, pärast, eile, täna, homme*.

Ööpäeva osade, nädalapäevade, aastaegade järjestuses orienteerumine õpetaja poolt suunatult, vastavate nimetuste tundmine.

Kuulmistaju

Helide ja mürade tajumine, nende suuna määramine, jäljendamine, eristamine kõnest.

Sõnade ja häälikute eristamine, nende järjekorra taastamine (2–4 üksust) hääldamisele ja häälimisele toetudes; häälikute arvu määramine sõnas.

Kõlalt lähedaste sõnade eristamine.

3–5sõnalise lause kordamine.

Korduvate keeleüksuste ja kõnesegmentide äratundmine (suuline, hiljem kirjalik üksuste või segmentide rida).

Hääldusvigade märkamine teiste kõnes (häälikute ärajätmine, asendamine, ümberpaigutamine, silbistruktuuri moonutused).

Kuulmistaju seostamine hääldamise ja nägemistajuga (sõna objekt/tunnus, häälik täht).

Kompimistaju

Temperatuurierinevuste, materjali, esemete eristamine kompimise teel.

Tunnuste: *magus, hapu, soolane, mõru* äratundmine, vastavate sõnade mõistmine ja kõnes kasutamine.

Eri meeltega saadud teabe sõnastamine.

Õpitulemused:

- suudab väljendada oma mõtet vähemalt tuumlausega
- kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
- vastab dialoogi repliigile;
- alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks;

Lõiming:

Teema: Lause ja sõnavara**Õppesisu ja põhimõisted:**

Tuumlause ja vähelaiendatud lihtlause äratundmine, lause järelkordamine.

Sõnade eraldamine, sõnajärje määramine lauses. Lausetähenduse mõistmine, lause sisulise õigsuse määramine.

Skeemi abil lause (3–4-sõna) koostamine tegevuse ja/või pildi järgi.

Lausemallid:

(alus + öeldis + sihtis),

(alus + öeldis + kohamäärus),

(alus + öeldis + sihtis + kohamäärus),

(alus + öeldis + kaasolumäärus (kellega?)),

(alus + öeldis + sihtis + sihitismäärus (kellele?))

(alus + öeldis + abinõumäärus (millega?)), nende mõistmine ja koostamine.

Lauseskeemid kui analüüsi materialiseerimisvahendid, skeemide funktsiooni mõistmine, esitatud skeemi kasutamine analüüsimisel (koostegevuses õpetajaga), lause skeemi koostamine (kuni 5 sõna).

Väit-, küsi- ja käsklause praktiline kasutamine õpitud lausemallide ulatuses.

Hääletugevuse ning intonatsiooni märkamise ja muutmise harjutamine õpetaja eeskuju järgi.

3–4 lause seostamine sidusaks jutukeseks.

Baassõnavara aktiveerimine.

Meeleorganitega tajutavate esemete ja olendite, tegevuste ja tunnuste väljendamine sõnadega.

Esemete ja olendite nimetuste eristamine.

Sõnavormi ja tagasõnade *alla, peale, ette, taha, kõrvale* tähenduse äratundmine, kohasuhete

(*kus?, kuhu?, kust?*) eristamine, vastavate sõnavormide tähenduse mõistmine.

Omandatud sõnade kasutamine levinud muutevormides ja koos tagasõnadega.

Omadussõna kasutamine koos nimisõnaga, tajutava tunnuse sõnastamine lauses öeldistäite ja täiendina (*Sai on soe – Soe sai ...*)

Arvsõnade ja järgarvsõnade mõistmine 10 piires.

Õpitulemused:

- mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist/situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele
- kogemusele toetuvat lihtlauseid (3–4 sõna);
- määrab sõnade järjekorra 3–4-sõnalises lauses

Lõiming:**Teema: Lugemine ja kirjutamine****Õppesisu ja põhimõisted:****Häälikanalüüs**

Sõnade hääldamise täpsustamine, häälikurea (3–5 häälikut) kordamine.

Kuni 5-häälikuliste sõnade häälimine skeemide abil ja ilma; häälikute asukohta ja järjekorra määramine. Sõnade häälikkoostise ladumine valgete ja värviliste noopidega, 2–3 sõna koostise võrdlemine, sõnade rühmitamine häälikkoostise järgi (häälikute arv, esinemine või puudumine sõnas, häälikute asukoht).

Häälikanalüüsi harjutatakse ülesannete raskusastet muutes: 1–2-silbilised ja pikemad sõnad, lahtised ja kinnised silbid; üksikhäälikutest koosnevad, diftongidega, kaashäälikuühenditega sõnad; analüüsi materialiseerimine, häälimine häälega/sosinal ilma abivahenditeta, analüüs koostegevuses, matkides, orientiiri ja suulise instruksiooni järgi kiiresti/aeglaselt.

Foneemanalüüs

Ülipika hääliku leidmine sõnas õpetaja utreeritud hääldamise järgi, lühikese ja ülipika hääliku eristamine (õpetaja) võrdleva hääldamise alusel; lühikese, pika ja ülipika hääliku eristamine 1–2-

silbilistes sõnades õpetaja abiga koostegevuse ja matkimise tasandil; häälikupikkuse märkimine sümbolitega (noopidega).

Häälikurühmade praktiline eristamine värvuse kui sümboli abil (tabelis). Sõnaskeemide valimine ja koostamine osatoimingute kaupa (sõnade ladumine noopidega), sõnade koostise võrdlemine (materialiseeritult).

Häälik/täht seoste harjutamine (topelttäht = üks hääldussegment).

Tähendusega sõnade ja sõnavormide eristamine tähenduseta häälikukombinatsioonidest.

Lugemine: lugemistehnika ja orienteerumine tekstis

Suurte, hiljem (IV õppeveerand) väikeste trükitähtede õppimine. Laotud, trükitähtedega kirjutatud/trükitud sõnade lugemine.

Erineva šriftiga sõnade lugemine, sõnade tähtkoostise võrdlemine.

Sõnade (1–3 silpi; pikemad sõnad kõnetaktideks liigendatult), lausete ning lühitekstide lugemine tahvlilt ja raamatust.

Lugemisviisid: häälega ja vaikne (sosinal) veerimine, diftongide ja lühikeste tuttavate sõnade äratundmine tervikuna.

Orientiiride ja abistavate võtete kasutamine lugemisel; järgneva tähe või sõna ettehaaramine; minimaalse kõnetakti „kasvatamine”, sõna lugemisel minimaalsele kõnetaktile orienteerumine.

Õpetaja ja kaaslaste lugemise jälgimine, lugemisjärje hoidmine.

Teksti analüüs

Loetu tähenduse mõistmine: veeritud sõna või lause kordamine tervikuna, küsimustele vastamine, sõna või lause korduv lugemine, sobitamine piltidega, õpetaja kommentaaride seostamine lausetega.

Valiklugemine:

Sõna või lause leidmine tekstist õpetaja juhendamisel; illustratsiooni(de) sisu suunatud analüüs (valdavalt pärast lugemist); sõna või lause sobitamine illustratsiooni(de)ga.

Ärakiri

Sama ja erineva šriftiga sõnade äratundmine, sõnade tähtkoostise võrdlemine; ladumine näidise järgi.

Kirjatehnikas õpitud sõnade ärakiri tähtede, tähepaaride ja 2–3-täheliste sõnade kaupa originaali alla ja kõrvale. Kirjutatud sõna võrdlemine originaaliga, vea parandamine.

Kirjutamisele eelneb analüüs: originaali lugemine, häälimine, topelttähtede ning nõrga/tugeva sulghääliku leidmine ja märgistamine. Originaal esitatakse kirjatähtedega, hiljem trükitähtedega, kirjutatakse kirjatähtedega.

Õigekiri:

Sõnaskeemi koostamine, sõna ladumine tähtedega pärast analüüsi skeemi järgi, sõnade ja lühikeste lausete (2–3 sõna) kirjutamine pärast analüüsi.

Kirjutamisel järgitakse

(õpetaja juhendamisel) algoritmi:

- 1) häälikujärje märkimine häälimisele toetudes,
- 2) häälikupikkuse märkimine võrdleva hääldamise abil,
- 3) tähe valimine skeemi järgi,
- 4) kirjutamine,
- 5) järelkontroll.

Kirjatehnika:

Käe ja sõrmede peenmotoorika harjutamine: voolimine, voltimine, ladumine, punumine, töö mosaiigiga; kehaasend, pliitsihoid; joonte tõmbamine eri suundades nii pintsliga, kriidiga kui ka pliitsiga, pinna viirutamine, joonte vahe ja pikkuse säilitamine liigutuste suuna muutmisel, kujundite ja täheelementide joonistamine šablooni, orientiiride ja eeskuju järgi.

Väikeste kirjatähtede õppimine, tähtede seostamine, 1–2silbiliste sõnade kirjutamine, tähemoonutuste äratundmine ja parandamine.

<p>Raskusastmed: ülekirjutamine, kirjutamine orientiiride abil, kirjutamine originaali järgi. Eri suurusega tähtede kirjutamine. Kirjutamine originaali alla ja kõrvale.</p> <p>Keeleteadmise ja -oskused Häälikute, tähtede (sh topelttähtede), sõnade, lausete praktiline äratundmine. Häälikurühmad, häälikute kolm pikkust. Suur algustäht lause alguses ja nimes. Lause lõpumärkide praktiline äratundmine. Ainsuse ja mitmuse vormide tähenduse praktiline eristamine.</p>
<p>Õpitulemused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme, määrab häälikujärje sõnas; • määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1–2-silbilistes sõnades; • kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (noope); • laob analüüsitud sõnu tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja; • kirjutab väikseid kirjatähti; • tunneb suuri ja väikseid trükitähti; • loeb veerides 1–3-silbilisi sõnu, tuumlauseid ja vähe laiendatud lihtlauseid, saab aru loetu tähendusest (oma kogemuste piires).
<p>Lõiming:</p>

Teemade soovitatav jaotus õppeveerandite lõikes

I klass

Aabitsaeelne periood

I õppeveerand –56 tundi

1. Õpilaste teadmiste ja oskuste väljaselgitamine.
2. Kuulama ja jälgima õpetamine.*
3. Nägemis-, ruumi- ja kuulmistaju arendamine.*
4. Klassifitseerimisharjutused: nimetused, üldnimetused, rühmitamine erinevate tajutavate tunnuste alusel.*
5. Töö lausega: baaslausete moodustamine.
6. Häälikanalüüs. Sõnade ladumine noopidega.
7. Ülipika hääliku kuulamine.
8. Tutvumine täishäälikutega: I, U, E, O, A ja vastavate ühe- ning kahekordsete suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.
9. Tutvumine kaksiktäishäälikutega. Kaksiktäishäälikute lugemine.
10. Lugemise eelharjutused.
11. Ettevalmistus kirjutamiseks.

Aabitsaperiood

II õppeveerand –49 tundi

1. Töö lausega: lause äratundmine, järelkordamine.

Lausemall: alus+öeldis+sihitis.

- Lausemall: alus+öeldis+kohamäärus (kus?). Tagasõnad.
2. Tutvumine suluta kaashäälikutega: N, L, M, N, S, R, V ja vastavate ühe- ning kahekordsete suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.
 3. Lausemall: alus+öeldis+sihitis+kohamäärus (kuhu?). Tagasõnad.
 4. Omadust väljendavad sõnad öeldistäite ja täiendina.
 5. Lausemall: alus+öeldis+sihitis+kohamäärus (kust?). Tagasõnad.
 6. Lausemall: alus+öeldis+abinõumäärus (millega?)+ kohamäärus.
 7. Lausemall: alus+öeldis+kaasolumäärus (kellega?)+ kohamäärus.
 8. Lausemall: alus+öeldis+sihitis+sihitismäärus (kellele?).

9. Tutvumine suluta kaashäälikute ühendiga.
10. Kahesilbiliste sõnade lugemine.
11. Tutvumine Õ-hääliku ja vastavate ühe-ning kahekordsete suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.

Aabitsaperiood

III õppeveerand –70 tundi

1. Tutvumine P-hääliku ja vastavate suurtähtede ning väikeste kirjatähtedega.
2. Teisevärteliste sõnade lugemine.
3. Tutvumine Ä, Ö, Ü häälikute ja vastavate ühe-ning kahekordsete suurtähtede ja väikeste kirjatähtedega.
4. Ainsuse ja mitmuse eristamine.
5. Tutvumine T-hääliku ja vastavate suurtähtede ning väikeste kirjatähtedega.
6. Ühe-ja kahesilbiliste sõnade ja nendest koosnevate lausete lugemine.
7. Sõnade ladumine ja ära kirjutamine.

Aabitsaperiood

IV õppeveerand –70 tundi

1. Tutvumine K-hääliku ja vastavate suurtähtede ning väikeste kirjatähtedega.
2. Häälikud ja tähed J ja H.
3. Pikad täishäälikud ja suluta kaashäälikud teisevärtelistes sõnades: lugemine ja ladumine. Lühike, pikk ja ülipikk häälik sõnas.
5. Tutvumine väikeste trükitähtedega.
6. Väikeste trükitähtedega teksti lugemine.
7. Kordamine

* -Nimetatud aspektide arendamise ei piirdu 1. õppeveerandiga, vaid käsitletakse kogu õppeaasta jooksul lõimitult teiste teemadega.

1.4.2. II klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab, koostab (4–5 sõna) ja kasutab sensomotoorsetele kogemustele toetuvat laiendatud lihtlauset;
- 2) kõneleb õpetaja suunamisel oma tegevusest (3–4 lausega);
- 3) korduvates situatsioonides kasutab viisakusväljendeid;
- 4) alustab ja jätkab dialoogi oma kogemusele vastavas situatsioonis;
- 5) iseloomustab õpetaja suunamisel objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel;
- 6) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, järjestab sisu järgi pildiseeria, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil;
- 8) taastab lühiteksti abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused);
- 9) määrab häälikujärje sõnas;
- 10) määrab häälikurühma tabeli alusel;
- 11) muudab ja määrab abivahendi abil 1–2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkust;
- 12) kirjutab analüüsitud 1–2-silbilise sõna häälikkoostist moonutamata;
- 13) teeb lugema õpitud lause ära kirjutaja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

Teemade soovitatav jaotus õppeveerandite lõikes

Kõnearendus ja keeleõpetus

I õppeveerand –40 tundi

1. Lause ja sõnad:
 - Lausemall: alus + öeldis + sihitis.
2. Häälikud sõnas.
3. Sõnade ja lausete ära kirjutamine.
4. Lause ja sõnad:
 - Lausemall: alus + öeldis + kohamäärus.

- Lausemall: alus + öeldis + sihitis + kohamäärus.
- Lausemall: alus + öeldis + kaasolumäärus (kellega?).
- Lausemall: alus + öeldis + sihitis + sihitismäärus (kellele?).

5. Omadussõna kasutamine öeldistäitena ja täiendina.

6. Ruumisuhete suhtelisuse mõistmine: allpool, ülalpool; parem, vasak; paremal, vasakul. Tunnuste võrdlemine.

II õppeveerand –35 tundi

1. Suur algustäht nimedes.

2. Täishäälikute õigekiri:

• Häälik ja täht A.

Häälik ja täht E.

Häälik ja täht I.

Häälik ja täht O.

Häälik ja täht U.

Häälikud ja tähed Õ, Ä, Ö, Ü

3. Täishäälikute ühendid.

III õppeveerand –40 tundi

1. Ese –olend –sõna.

2. Ainsus ja mitmus (üks ja mitu).

3. Suluta kaashäälikute õigekiri.

Häälik ja täht L.

Häälik ja täht M.

Häälik ja täht N.

Häälik ja täht R.

Häälik ja täht S.

Häälik ja täht V.

4. „Siniste“ häälikute ühendid.

5. Häälik ja täht H.

6. Häälik ja täht J.

7. J „siniste“ häälikute ühendis.

8. Veohtlikud häälikud sõnas.

9. Omadussõna kasutamine öeldistäite ja täiendina.

IV õppeveerand –40 tundi

1. Sulghäälikute õigekiri:

Häälik ja täht P.

Häälik ja täht T.

Tegevust väljendavad sõnad.

3. Kordamine

1.5. Eesti keele õppe rõhuasetused 3.–5. klassis

1.5.1. Emakeeleõpetuse peamine eesmärk on soodustada olulisi arengulisi muutusi õpilaste tunnetuslikus-kõnelises tegevuses.

1.5.2. Õpilase ajutegevus on täiustunud. Kasvab analüütilist taju ja kõnetegevust korraldava vasaku poolkera osakaal, mis võimaldab esemete, tegevuste ja sündmuste seni hängusaid mälukujutlusi suurema hulga tunnuste abil täpsemaks muuta. Lisaks kaemuslik-praktilisele mõtlemisele suunatakse last järjest enam kasutama kujundilist mõtlemist.

1.5.3. Õpilase analüütilis-süntheetilise taju ja sellest kujunevate kujutluste areng eeldab õpetaja suunamisel toimuvat esemete tunnuste/omaduste, osade ning funktsioonide märkamist ja teadvustamist. Nendele toetudes saab arendada esemete, tegevuste, sündmuste jm rühmitamis- ning

üldistamisoskust.

1.5.4. Konkreetseid ja üldistatud kujutlused ning nende vahelised assotsiatiivsed seosed on baas, millele toetudes kujunevad ja arenevad keeleüksuste tähendused (sõna ja selle vormid, sõnaühendid, laused/lausungid, hargnenud ütlus, sidus tekst), laienevad võimalused nimetatud üksusi valida ja kombineerida.

1.5.5. Kasvab oluliselt kõne mõju käitumisele ja tunnetustegevusele (sh tegevuse reguleerimisele). Kõne abil ammutatakse varemomandatud teadmisi mälust sihipäraselt; luuakse rohkem uusi mõtestatud seoseid (sõnaühendite, tekstisidusate lausete mõistmine ja kasutamine); hangitakse uut teavet; suunatakse tunnetusprotsesse (tajumise suunamine, materjali seostamine mälus, mõtlemisoperatsioonide sooritamine); kommenteeritakse, kavandatakse ja kontrollitakse oma tegevust.

1.5.6. Õpilane õpib oma tegevuse protsessi kommenteerima. Esialgu toimub see väliskõnes (endale suunatud privaatkõne), seejärel sosinkõnes, mis hiljem läheb üle sisekõneks. Sisekõnes lõimuvad keeleüksuste tähendused kujutlustega, kuid 3.–5. klassi õpilased rakendavad sisekõnet esialgu hargnenult ning piiratud, mis aeglustab õpitegevuse tempot.

1.5.7. Tunnetuslik-kõneline tegevus, mis toimub õpilase lähimas arengutsoonis (potentsiaalses arenguvallas), valmistab õpilasi ette 6.–7. klassis õppimiseks (loodusõpetus, ajalugu, inimeseõpetus jm) ning elementaarsete keeleteadmiste omandamiseks.

1.5.8. Lugemistehnika ja õigekirjaoskuse arenemine on omavahel tihedalt seotud. Mõlema oskuse jaoks on oluline automatiseerida esmalt häälikanalüüsi (häälikute olemasolu, häälikute järg; kirjutamisel häälimine, lugemisel veerimine) ja seejärel ka foneemanalüüsi (häälikurühmade äratundmine, häälikupikkuse kui kõnetakti vältele osutaja äratundmine lugemisel ja määramine kirjutamisel võrdleva hääldamise alusel).

1.5.9. Automatiseerumata osaoskuste sooritamiseks on vaja materialiseeritud abivahendeid (graafilised orientiirid, värvid, analüüsietappide tulemuste visualiseerimine).

1.5.10. Õpetamisel on tähelepanu keskmes häälimise ja võrdleva hääldamise oskuste arendamine. Eesmärgiks on, et õpilased suudaksid nimetatud operatsioone sisekõnele toetudes sooritada, tempot kirjutamisega kohandada ja lugemisoskuse arenguks tõsta. Nimetatud operatsioonide sooritamise kiiruse tahtlik reguleerimine on otseselt seotud lugemistehnika ja õigekirja omandamisega. Häälimist ning võrdlevat hääldamist kasutatakse ühtlasi enesekontrollioskuse omandamiseks.

1.5.11. Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonide esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest.

1.5.12. Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades.

1.5.13. Teksti esmasele lugemisele ja pedagoogi suunavatele kommentaaridele järgneb sündmuse puhul stseenide järjestuse, kirjelduse puhul tunnuste ja omaduste valdkondade teadvustamine. Korduval lõikude kaupa lugemisel suunatakse õpilasi mõistma lausete tähendust ja lausetevahelisi seoseid, tuletama tekstis puuduvat teavet, märkama mõistmiseks olulisi keeleüksusi (sõnu, sõnaühendeid, osalauseid), kirjeldama tekkivaid kujutlusi.

1.5.14. Tekstis orienteerumist arendavad valiklugemise ülesanded (esmalt lõikude ja seejärel kogu teksti ulatuses). Valiklugemise ülesanded on suunatud lühikese sisukokkuvõtte ning ilukirjandusliku teksti puhul ka varjatud teabe sõnastamisele. Õpilaste väljendust täiendatakse ja konkretiseeritakse.

1.5.15. Tekstis esinevat otsekõnet analüüsitakse õpetaja suunamisel. Dialoogi analüüsides saavad õpilased saadud teadmisi ka ise suhtlemise reguleerimiseks rakendada. Harjutatakse väljendite valikut sõltuvalt suhtlemissituatsioonist, käitumisaktide hindamist, konfliktide reguleerimist soodustavate ütluste kasutamist.

1.5.16. Alustatakse teksti kohta küsimuste moodustamise ja kaaslastele esitamise õpetamist.

1.5.17. Jutustamises eristatakse kahte valdkonda – tekstilähedane jutustamine (vahendatud tekstiloome) ja jutustamine oma kogemusest.

1.5.18. Tekstilähedase ümberjutustuse kui vahendatud tekstiloome õppimine sõltub järgmistest asjaoludest: mälu muutumisest juhtivaks tunnetusprotsessiks; teksti sisu ja mõtte mõistmise tasemest; keeleüksuste valdamisest; keeruliste grammatiliste struktuuride lihtsamateks ja tekstisidusateks muutmise oskusest; teabeüksuste variatiivse sõnastamise oskusest.

1.5.19. Tekstilähedasel jutustamisel tuleb hoiduda teksti fragmentaarsest sõnastamisest või mehaanilisest päheõppimisest. Oluliseks tuleb pidada teabe järjestamist, sõnavara variatiivset valimist, lausungite seostamist ja nende parandamist järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel tuleb muuta abivahendeid ja varieerida sõnastust. Sobivateks abivahenditeks on skeemid koos tugisõnadega (sh ka küsisõnad).

1.5.20. Praktilise grammatika õppimise peamised eesmärgid on tuumlause mallide hulga laiendamine; muutevormide kasutamine eri lausemallides ja mitmes tähenduses; tuumlauset ühendamine ja sisestamine, et mõista ja moodustada koondlauseid, laiendatud lihtlauseid ning lihtsamate seostega kaheosalisi liitlauseid.

1.5.21. Lausemallide baasiks on kujutlused tegevussituatsioonidest (skemaatilised kujutluspildid) ja nende kombinatsioonid. Oluline on teadvustada situatsioonide komponente: subjekt(id), objekt(id), vahendid, tunnused (sh tegevus või seisund), aeg, ruum jne. Jõutakse tajutavate sündmuste/nähtuste põhjuse ning eesmärgi mõistmise ja sõnastamiseni. Oluline on põhjuse ja eesmärgi eristamine ning nende ettekujutamine ajas ja ruumis.

1.5.22. Keeleüksuste tähenduse selgitamine, täpsustamine ja täiendamine toetub rühmitamisoskusele ja teadmistele rühma kuuluvatest objektidest, sündmustest, nähtustest, tunnustest.

1.5.23. Lausetähenduse mõistmine toetub põhisõna ja laiendite seostele, mille teadvustamiseks harjutatakse süntaksiküsimuste esitamist. Sõnade ja sõnaühendite tähendust seletatakse ja täpsustatakse kontekstis.

1.5.24. Liitsõnade ja tuletiste tähenduse mõistmiseks on oluline uute allrühmade moodustamiseks vajalike spetsiifiliste tunnuste teadvustamine (*loom – rohusööja, inimene – tööline – kaevur*). Võrdluste ja metafoorsete väljendite tähenduse seletamine eeldab ühistele tunnustele osutamist (*tuli / päike küpsetab, seisab postina / liikumatult*).

1.5.25. Peamiseks tööviisiks on praktiline harjutamine. Keeleüksuste analüüs sisaldab enamasti semantilisi ülesandeid. Keeleterminite kasutamine jääb valdavalt õpetaja pädevusse. Uute õpioskuste omandamine algab materialiseeritult.

1.5.26. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele. Kirjalikult esitatud töökorralduse täitmist saab nõuda juhul, kui töövõtte on koostegevuses ja/või matkimise teel omandatud.

1.5.27. Raskusastme varieerimiseks muudetakse materjali keerukust, pedagoogi osalemist ehk õpilase iseseisvuse astet ja/või abivahendeid.

1.6. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

1.6.1. III klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset;
- 2) kasutab laiendatud lihtlauses nimi-, omadus- ja tegusõnade õpitud vorme;
- 3) koostab õpitud sõnavormidega mitmeid sõnaühendeid;
- 4) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus);
- 5) võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel;
- 6) muudab ja määrab graafilistele orientiiridele toetudes veaohlike häälikute pikkust üksikhäälikutest koosnevates sõnades;
- 7) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 8) kirjutab ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu (originaalteksti täiendavalt vaatamata);
- 9) kontrollib ära kirja õigsust;
- 10) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- 11) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja löike, vastab küsimustele

(sh annab hinnangu tegevusaktile);

12) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu.

1.6.2. IV klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja koostab kuni 6-sõnalist lihtlauset;
- 2) laiendab lihtlauset skeemide ja süntaksiküsimuste abil;
- 3) kasutab laiendatud lihtlauset ja sihitisosalauset;
- 4) osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis;
- 5) võrdleb ja kirjeldab esemeid rühmas (kuni 3 objekti); kirjeldab ühistegevust;
- 6) analüüsib ja moodustab käändevorme skeemide abil;
- 7) rakendab abiga sõnaühendis ja lauses käändevorme (õpitud funktsioonides);
- 8) kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu;
- 9) sooritab ära kirja sõnahaaval;
- 10) kasutab suunamisel õigekirja kontrollimise võtteid;
- 11) loeb õpitud teksti sõnade ja süntagmade kaupa, arvestab kirjavahemärke;
- 12) loeb õppimata teksti vähemalt sõnahaaval;
- 13) leiab küsimuste-korralduste järgi tekstist sõnu, lauseid ja löike (sh peamõttele osutavaid lauseid);
- 14) tuletab tekstis sõnastamata teabe oma kogemustele/teadmistele toetudes ja õpetaja juhendamisel;
- 15) vastab küsimustele teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele);
- 16) annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele;
- 17) annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu.

Teema: Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

<p>Õppesisu ja põhimõisted: Kuni kolme objekti kirjeldamine nende võrdlemise põhjal: esitatud plaani järgi, üleminek iseseisvale kirjeldamisele. Esemehüüa kirjeldamine. Jutukese koostamine kogemuste ja/või pildiseeria põhjal (6-7 lauset). Suhtlemine koostegevuses kaasõpilastega: koostegevuse vastastikune reguleerimine (teade-teadedialoog). Kokkuvõtte tegemine ühistegevusest (mina ja teised; eesmärk, tingimused, tegevus ja resultaat); ühise jutukese koostamine kollektiivse kogemuse põhjal. Otsekõne väljendamine kaudselt sihitisosalause abil (koos isikuliste asesõnade asendamisega).</p>
<p>Praktilised tööd :</p>
<p>Õpitulemused: - mõistab ja koostab kuni 6-sõnalist lihtlauset, kasutab laiendatud lihtlauset ja sihitisosalauset; - osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis ühistegevuse ajal, kirjeldab ühistegevust;</p>
<p>Lõiming: *Loodusõpetus (loomad, taimed, ilmastikunähtused, õppekäigud) *Kunst ja tööõpetus (pildiraamatud muinasjuttude põhjal, lauamängud, illustratsioonid) *Muusikaõpetus (kontserdid, lauluvõistlused) *Matemaatika (tekstülesanded)</p>

Teema: Tunnetustegevuse arendamine

<p>Õppesisu ja põhimõisted: Loodusobjektide ja esemete-nähtuste võrdlemine, rühmitamine erinevate rühmitusaluste järgi ja rühmade nimetamine; aja- ja põhjus- ning eesmärgisuhete praktiline eristamine; matemaatikas ja tööõpetuses kasutatavate mõõtühikute tundmine ja sooritatud mõõtmiste keeleline väljendamine. Esemehüüa (kujundi) vastandamine kahele teisele esemele või kujundile erinevate suhete alusel. Kontrolli- ja enesekontrollivõtete kasutamine tuttavates tegevustes. Tähelepanu keskendamine selgituse või töövõtte sooritamise ajaks. Kaasõpilaste tegevuse jälgimine ja nende abistamine. 2-3-osalise suulise ja kirjaliku korralduse täitmine.</p>
--

Praktilised tööd : Illustratsiooni joonistamine muinasjutule või luuletusele.
Õpitulemused: - võrdleb ja kirjeldab tuttavaid esemeid rühmas; - osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis ühistegevuse ajal, kirjeldab ühistegevust;
Lõiming: Kunst-meeleolu väljendamine Muusikaõpetus (kontserdid, lauluvõistlused) Matemaatika (mõõtmised)

Teema: Lause ja sõnavara

Õppesisu ja põhimõisted: Kuni 6-sõnalise lihtlause moodustamine: eelnevalt koostatud sõnaühenditest (tegusõna ja nimisõna laiendid), lause laiendamine. Laiendatud lihtlause (4-5 sõna) ja sihitisosalause kasutamine. Sõnaühendis ja lauses väljendatavad suhted: atributiivsed suhted (tunnused, kuuluvus, osa tervikust), kohasuhted, abinõu-, kaasolu- ja ilmaolusuhet, ajasuhted; lõpetatud ja lõpetamata tegevus, hulk ja mõõt, (millegi) valdaja, seisund. Tagasõnade (koha- ja ajasuhted) ja abimäärsõnade mõistmine ja praktiline kasutamine. 3-4 sõna aktiveerimine tunnis. Tegusõna eitavate vormide ja kse- oleviku vormide mõistmine, eitavate vormide kasutamine. Arvsõna muutevormide mõistmine ja kasutamine kaastekstis.
Praktilised tööd :
Õpitulemused: - mõistab ja koostab kuni 6-sõnalist lihtlause, kasutab laiendatud lihtlause ja sihitisosalause; - osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis ühistegevuse ajal, kirjeldab ühistegevust; - võrdleb ja kirjeldab tuttavaid esemeid rühmas;
Lõiming: * Matemaatika (arvsõnad)

Teema: Lugemine ja kirjutamine

Õppesisu ja põhimõisted: Foneemanalüüs. Veaohtlikud häälikud sõnas, veaohtlike lihthäälikute pikkuse muutmine ja määramine; suluta kaashäälikute ühendi ja kaksiktäishääliku praktiline äratundmine: 1-4-silbilised sõnad; käsitlus häälikurühmade, seejärel veaohtlike häälikute kaupa; harjutused analüüsi automatiseerimiseks. Kirjatehnika. Tähehoonutuste äratundmine ja parandamine, täheseoste harjutamine, vihikute vormistamine. Kirjakiiruse harjutamine. Ärakiri. Kirjutamine sõnapaaride ja pikemate sõnade kaupa, kaasõpilaste tekstide lugemine, järelkontroll. Õigekiri. Sõnade ja lausete kirjutamine pärast individuaalset analüüsi: lünkharjutused, sobitusharjutused, harjutavad etteütlused. Kirjutatu õigsuse kontrollimine: lugemine vastavalt kirjapildile, skeemide valik, vigade parandamine. Poolitamine: harjutamine skeemide abil. Käändelõppude ja mitmuse tunnuste õigekiri (skeemide abil) k, p, t s-i ja h kõrval. Lugemistehnika. Uue pala lugemine valdavalt sõnade kaupa, pikemad sõnad kõnetaktide, lühemad sõnapaaride kaupa. Lugemise harjutamine: teksti korduv lugemine vahelduvalt kooris ja üks; ladususe ja ilmekuse harjutamine (orientiiridele toetudes; intonatsiooni ja loogilise rõhu valik sõltuvalt tähendusest). Varem häälega loetud teksti vaikne lugemine ülesandega. Õpitud teksti lugemine sõnade ja lihtsamate süntagmade kaupa: rõhutatakse loogilist öeldist, kasutatakse lauselõpu intonatsiooni, arvestatakse kirjavahemärke. Orienteerumine tekstis. Lõikude (sh looduskirjelduste), lausete ja tegelasi või sündmusi iseloomustavate sõnade leidmine, sõnade tähenduse täpsustamine kaastekstist lähtuvalt, teksti jaotamine lõikudeks ja nende pealkirjastamine õpetaja juhendamisel; puuduva info ja põhjus-tagajärg-seoste tuletamine ühisvestluses; küsimuste esitamine teksti kohta (kes?, mis?, millal?);
--

käitumisaktide hindamine ühisvestluses, seostamine õpilaste käitumisega; juhtlause leidmine ja/või teksti peamõtte tuletamine ühisvestluses, peamõtte sõnastamine. Tekstilähedase jutustamise harjutamine: tugilause, -sõnaühendite ja -sõnade abil. Tekstilähedase valikjutustamise õppimine (abi: pildid, kava, algus- ja lõpulaused, sõnaühendid)
Praktilised tööd : Kaart tähtpäevaks (emade- , isadepäevaks või jõuludeks)
Õpitulemused: - kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu, sooritab ära kirja sõnahaaval, tunneb õigekirja kontrollimise võtteid; - oskab skeemide abil analüüsida ja moodustada käändevorme; - loeb õpitud teksti sõnade ja süntagmade kaupa, õppimata teksti vähemalt sõnade kaupa; - leiab küsimuste-korralduste järgi tekstist sõnu, lauseid ja lõike, sh peamõtet väljendavaid lauseid, annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele, osaleb peamõtte sõnastamisel; - annab tekstilähedastelt edasi teksti või lõigu sisu (kasutades abivahendeid).
Lõiming: Eesti keel (lastekirjandus, sõnavara rikastamine) Inimeseõpetus (perekond, tähtpäevad, rahvakunst, väärtuskasvatus, asjade ajalugu) Kunst ja tööõpetus (pildiraamatud muinasjuttude põhjal, lauamängud, illustratsioonid)

Teema: Keeleteadmised ja oskused

Õppesisu ja põhimõisted: Sõnade praktiline eristamine esemetest (olenditest), tunnustest, tegevustest ja seisunditest. Sõnade praktiline rühmitamine küsimuste abil (kes?, mis?, missugune?, mida teeb?). Morfoloogia- ja süntaksiküsimuse praktiline eristamine ja esitamine: valik, sobitamine, üleminek iseseisvale esitamisele. Alus ja öeldis (lihtsamad juhud), sõnade seos alus- ja öeldisrühmas (süntaksiküsimuste esitamine). Käändsõna algvorm, muutevormid; ainsuse ja mitmuse tüvi, tunnused ja lõpud: sõnavormide äratundmine, muutmine ja moodustamine ning analüüs skeemide abil. Käändevormi põhi- ja lisatähendus (leksikaalne ja grammatiline tähendus), sõnavormi rakendamine sõltuvalt tähendusest.
Praktilised tööd :
Õpitulemused: - leiab küsimuste-korralduste järgi tekstist sõnu, lauseid ja lõike, sh peamõtet väljendavaid lauseid, annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele, osaleb peamõtte sõnastamisel; - rakendab abiga sõnaühendis ja lauses käändevorme õpitud funktsioonides; - võrdleb ja kirjeldab tuttavaid esemeid rühmas;
Lõiming: Inimeseõpetus (perekond, tähtpäevad, rahvakunst, väärtuskasvatus, asjade ajalugu) Kunst ja tööõpetus (pildiraamatud muinasjuttude põhjal, lauamängud, illustratsioonid)

4.6.3. V klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset;
- 2) mõistab õpitud koond- ja liitlauset liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunatult moodustada;
- 3) rakendab lauses sõnade muutevorme (õpitud funktsioonides);
- 4) kasutab eri tüüpi dialoogireplike koosteguvuses, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- 5) sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- 6) kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu;
- 7) kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi õigesti;
- 8) sooritab ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa;
- 9) kasutab kirjutamisel enesekontrollivõtteid;
- 10) kasutab sõnavormide analüüsimisel ja moodustamisel algoritmi;

- 11) täidab valiklugemise ülesandeid, lugedes õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt;
- 12) leiab tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, osaleb lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel;
- 13) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevusakti(de)le ning põhjendab seda;
- 14) annab tekstilähedaselt edasi tekstilõikude sisu, pealkirjastab lõike ja osaleb sõnastuse täpsustamisel.

1.7. Eesti keele õppe rõhuasetused 6.–7. klassis

1.7.1. 6.–7. klassis on keskne eesmärk soodustada juhtiva ajupoolkera (valdavalt vasaku) analüütilise tegevuse (sh kõnepiirkondade) arengut.

1.7.2. Kujundilises tunnetustegevuses kasvab märgatavalt verbaalse teabe osakaal, mis võimaldab tekstidest hangitud teabe põhjal luua uusi kujutlusi, mõista põhjus-tagajärg-seoseid.

1.7.3. Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad. Varasemaga võrreldes rohkem kasutatakse hargnenud korraldusi ning variatiivseid skemaatilisi vahendeid, suunatakse õpilasi abivahendeid ja töövõtteid valima, töövõtete eesmärgi ja töösamme sõnastama.

1.7.4. Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat kommenteerimist ja enesekontrolli sooritamiseks harjutamise käigus protsessile järgnevat kirjeldamist. Oluliseks peetakse oskust esitada koostegevuses kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi. Töövõtete mehaanilist sooritamist aitab vältida sõnastuse varieerimine ja hoidumine reeglitest praktilise tegevuse toeta.

1.7.5. Sõnavara mahu suurenemine, sõnatähenduste täpsustumine, uute semantiliste seoste loomine sõnade vahel tõstab keelekasutuse osakaalu tunnetustegevuses. Õpetamisel pööratakse 6.–7. klassis tähelepanu omadussõnadele: tähenduse täpsustamine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.

1.7.6. Õpitakse leidma tekstist tundmatu tähendusega sõnu ja tuletama nende tähendust konteksti põhjal, märkama ja parandama semantilisi eksimusi sõnaühendites ja lausetes. Sõnaühendite moodustamisel on oluline seostada ühte sõna võimalikult paljude teistega.

1.7.7. Eesmärk on harjutada uue teksti ladusalt häälega lugemist. Lugemiskiiruse reguleerimisel lähtutakse iga õpilase suulise kõne tempost. Alustatakse lihtsate tekstilõikude vaikset ülesandega lugemise (s.o teabe otsimine) õppimist.

1.7.8. Korduval häälega lugemisel püütakse jõuda elementaarse ilmekuseni, mis suures osas sõltub lapse oma kõne ilmekusest ja teksti eelneva analüüsi tulemustest.

1.7.9. 6.–7. klassis on tekstikäsitluse eesmärkideks eri mõistmisstrateegiatega kasutamine ja ümberjutustuse variantide harjutamine.

1.7.10. Õpilaste iseseisvuse suurendamiseks esitatakse ülesanded lähtuvalt teksti mõistmise strateegiast ja jutustamise liigist, arvestatakse lapse tekstianalüüsi oskuse kujunemise etappi. Harjutatakse ülesannete esitamist kaasõpilastele.

1.7.11. Tekstis kirjeldatud keeruliste ja/või lastele vähetuntud stsenaariumite korral rakendatakse detailset analüüsi. Teksti sisu kokkuvõtte ja allteksti sõnastamine vajab veel õpetaja parafraaseerimist, st kokkuvõtlikku sõnastamist.

1.7.12. Tekstis orienteerumiseks lisandub valiklugemisele temaatilise lugemise õppimine, mis on ühtlasi eeldus temaatiliseks ja tegelase nimel jutustamiseks.

1.7.13. Alustatakse kirjaliku ümberjutustuse õpetamist, mis esialgu vajab detailset etappide kaupa suunamist. Kirjutatud tekst loob järeltöövõimalused sisu ja sõnastuse puudujääkide leidmiseks ning parandamiseks.

1.7.14. Praktilises lauseõpetuses tegeldakse lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamisega. Kaheosaliste liitlausete mõistmist ja moodustamist harjutatakse mallide kaupa, lähtudes nende grammatilisest tähendusest.

1.7.15. Kõnearenduse seisukohalt peetakse oluliseks, et õppija oskaks muuta lause

kontekstisidusaks. Suunavate abivahenditena kasutatakse skeeme. Õpilaste tähelepanu pööratakse lauseid ja lauseosi siduvate sõnade tähendusele ning sõnajärjele.

1.7.16. Harjutusmaterjali koostamisel lõimitakse keeleõpetust teiste õppeainetega, st kasutatakse teistele ainetele tüüpilisi lausekonstruktsioone ja aktiveeritakse vastavat sõnavara.

1.7.17. Ära kirjaoskusi rakendatakse kirjalike ülesannete täitmisel kõikides õppeainetes. Ära kirja harjutamise eesmärk on lausete või mitmest sõnast koosnevate lauseosade kaupa kirjutamine. Jätkub õigekirjaoskuste automatiseerimine, kasutatakse variatiivset harjutusmaterjali. Õpilasi suunatakse märkama õigekirja seisukohalt keerulisi häälikkoostisi sõnades enne kirjutamist, sooritama valikulist enesekontrolli, kasutama metakeelilisi operatsioone ortograafiareeglite rakendamiseks. Harjutatakse võõrsõnade hääldamist ja õigekirja.

1.7.18. Suhtlemisõskuste kujundamisel toetatakse kirjaliku dialoogi repliikide suunatud analüüsile: mida ja milleks öeldakse, kuidas eesmärk realiseeritakse (strateegia), kuidas repliiki hargnenult sõnastaks kõneleja ja kuulaja. Tähelepanu pööratakse otseselt sõnastamata teabe tuletamisele. Kirjaliku dialoogi analüüsimise õskustele toetudes harjutatakse sobivate repliikide valimist olenevalt kirjeldatud situatsioonist.

1.8. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

1.8.1. VI klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausetega väljendatud suhteid ja seoseid;
- 2) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, suunab enda ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt;
- 3) jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
- 4) osaleb õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- 5) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (teigusõna muutevorme õpetaja abiga);
- 6) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 7) kirjutab sõnu õigesti, kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust;
- 8) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust;
- 9) moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava tooniga, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 11) loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- 12) taastab tekstilõikude sisu (valikjutustamine), valib ja kasutab jutustamiseks abivahendeid;
- 13) kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 14) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele.

1.8.2. VII klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- 2) mõistab ja kasutab suunatult eri suhteid väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- 3) hangib teavet teistelt inimestelt; õpetaja suunamisel tekstist;
- 4) mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti;
- 5) selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- 6) tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- 7) kasutab sõnade käände- ja pöördvorme, analüüsib sõnavormide koostist;
- 8) tunneb ja rakendab tähekasutusreegleid;
- 9) kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel;
- 10) loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos;
- 11) loeb õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega;
- 12) täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;

- 13) rakendab õpetaja juhendamisel temaatilist lugemist;
- 14) iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaoleva(te) tunnus(t)e alusel;
- 15) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile või oma kogemusele;
- 16) taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral rakendab teksti analüüsimisel kasutatud abivahendeid;
- 17) koostab pärast ühist ettevalmistust kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes lühikese kirjaliku ümberjutustuse.

1.9. Eesti keele õppe rõhuasetused 8.–9. klassis

1.9.1. 8.–9. klassis on peamine eesmärk soodustada õpilastel oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Vajalik on aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega.

1.9.2. Õpilasi ergutatakse võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärke teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Tulemused sõltuvad eesti keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded).

1.9.3. Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste semantilise tähenduse arengule. Tekste analüüsid arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegevusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemuse mõju tegevusakti sooritajale ja teistele, tegelasrühmade ühised tunnused, tunded ja hoiakud. Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi.

1.9.4. Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekterimist, sõnaraamatute kasutamist. Kujundatakse tarbekirjade mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust.

1.9.5. Tekstiga tutvumisel ja tekste analüüsid muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti sisu lühikokkuvõtte ja alltekst, mida vajaduse korral parafraaseerib pedagoog. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks valdkonnaks on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi elementaarne teadvustamine ja reguleerimine.

1.9.6. Harjutatakse ümberjutustuse eri liikide koostamist, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloome ajal.

1.9.7. Lauseõpetuses on rõhuasetus lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktilises lauseõpetuses toetutakse oskusele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (teigusõna- ja nimisõnafraase).

1.9.8. Sõnavara laiendamisel ja sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele. Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine, abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmine.

1.9.9. Eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

1.10. Õppesisu ja õpitulemused klassiti

1.10.1. VIII klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;
- 3) reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- 4) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- 5) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;
- 6) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme;
- 7) kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel;
- 8) loeb jõukohast teksti teabe hankimiseks ladusalt ja endamisi;
- 9) analüüsib jõukohast teksti ja täidab ülesandeid (õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses);
- 10) esitab küsimusi teksti kohta (mõistmisstrateegiatest lähtuvalt);
- 11) taastab õpitud teksti (suuliselt) erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid;
- 12) iseloomustab tegelast ja tegelasarühma plaani järgi;
- 13) kirjeldab tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
- 14) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse;
- 15) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;
- 16) märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 17) koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi).

Teema. Õppesisu ja põhimõisted:**Suhtlemine ja väljendusoskus. Suuline suhtlemine.**

Suulise ja kirjaliku teabe hankimise võimaluste teadvustamine, teabe hankimine suhtluspartnerilt. Teabe suulise ja kirjaliku edastamise harjutamine sõltuvalt suhtluseesmärgist, strateegia valimine.

Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel, mõnest oma seisukohast loobumise harjutamine kujuteldavas situatsioonis. Suhtlemissituatsiooni komponentide teadvustamine: suhtluspositsioonid (situatiivsed ja sotsiaalsed rollid, hoiakud ja koostöövalmidus), motiividest tulenevad eesmärgid ja strateegiad, ütluse sisuline ja keeleline sobivus (ütluste valimine). Õpitud oskuste kasutamine kaaslaste ütlusi analüüsides.

Eri põlvkondade suhtlemiseärasuste teadvustamine: lapsed-vanemad-vanavanemad, noorukid-täiskasvanud. Poiste-tüdrukute vastastikune suhtlemine, kiindumuse väljendamine. Ebaviisakatele repliikidele reageerimine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine.

Tarbekirjade koostamine: vabas vormis tarbekiri (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, , elulookirjeldus); blankettide täitmine (teenuste arveldused jne). Kirjalike tekstide koostamine: tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus, kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal, tööprotsessi või selle osa kirjeldamine, märkmete tegemine teabeteksti põhjal ja nende kasutamine jutustamisel. Teabekirjanduse, Interneti ja meedia kasutamine õpetaja suunamisel.

Lause ja sõnavara.**Sõnaühend, lihtlause.**

Äratundmine, peamised formaalsed tunnused. Korduvad lauseliikmed ja osalused või nende puudumine.

Põhisõna ja laiendite seosed lauses, seosed osalused vahel. Alus, öeldis ja nende laiendid lauses. Väit-, küsi- ja käsklause, nende vastastikune transformeerimine.

Kaastekstisidused laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest.

Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis.

Lausete muutmine kaastekstisidusaks. Suuliselt esitatud teksti sõnastamine kirjalikult. Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta. Otsekõne asendamine kirjeldusega.

Koondlause

Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid).

Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend). Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest *ja, ning, ehk, ega, või, kui ka*.

Koondlausete moodustamine. Kirjavahemärgid koondlauses.

Liitlause

Osalused. Alus ja öeldis osalauasetes. Liitlauasetes väljendatavad suhted: tegevuste seostamine ja vastandamine; koht, aeg (üheaegsus ja järgnevus), põhjus, eesmärk, objekti tunnus, tegevuse tunnus (sihitisosalause) ja tingimus, võrdlus.

Pealause sihilist tegusõna täpsustavad sihitiskõrvallused. Pealause nimisõna täpsustavad täiendkõrvallused.

Lausestruktuuri skemaatiline kujutamine. Küsimuste (küsilause) esitamine osalausete kohta. Sidendite tähenduse mõistmine.

Lausete koostamine osalauasetest skeemide abil ja iseseisvalt; osalausete ja sidendite sobitamine, lausete lõpetamine ja moodustamine sidendist lähtuvalt, sõnade valimine lausesse.

Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis.

Liitlused tekstis: eristamine väljendatud tähenduslike seoste alusel. Kaheosalise liitlause äratundmine, tähenduse mõistmine, koostamine ja kasutamine: liitlausena esitatud korralduste täitmine ja küsimustele vastamine, kaheosalise liitlause äratundmine suulises ja kirjalikus tekstis, lausestruktuuri teadvustamine (osalused ja nende paigutus, sidendid, sõnajärg) ja küsimuste esitamine osalause kohta.

Teabe sarnasuse/erinevuse mõistmine, lausete suunatud transformeerimine.

Liht-, koond- ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine.

Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine).

Koond- ja liitlausete moodustamine lihtlauasest ja vastupidi (analogia põhjal).

Koond- ja liitlausete koostamine, transformeerimine ja rakendamine.

Sõnaliigid.

Teadmiste süvendamine sõnaliikidest (nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna): morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, terminite tundmine.

Sõnaliikide eristamine.

Samatüveliste sõnade tuletamine (*kiirustama, kiirus, kiire, kiiresti*), tähenduslik eristamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus.

Tuletised ja liitsõnad.

Nimisõna sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast. Aluse seos öeldisega.

Nimisõna käänamine.

Tutvumine käänamistabeliga: käändevormide moodustamine tabeli järgi, vormide äratundmine, vormide sobitamine käände nimetuse ja küsimusega (tabeli abil).

Sama käändevormi erinevad tähendused. Rakendamine kontekstis.

Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri.

Ühe ja sama sõna vormide rakendamine eri funktsioonides (sõnaühendites, lausetes).

Nimisõnade liitmine ja tuletamine: liitnimisõnade ja tuletatud sõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine.

Samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, tuletatud sõnadest käändevormide moodustamine, nende kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Õpitavad liited: *-ur, -ar, -nna*.

Moodustatud sõnade tähenduse suunatud võrdlemine üldistusastmest lähtudes (rühmad, allrühmad, rühmitusalused). Varemõpitud liidete kasutamise aktiveerimine.

Omadussõna

Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamine omadussõnade abil. Mitu omadussõna põhisõna laienditena. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. Omadussõna tuletamine: tuletusliited: *-ne, -lik, -line, -tu, -kas*.

Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses.

Omadussõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel, tegevusstseenide konkretiseerimisel.

Määrsõna

Määrsõna tunnused, tähendusrühmad.

Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses. Määrsõnade tuletamine: tuletusliited *-ti/di; -sti, -lt*.

Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine).

Tegusõna

Tegusõna lauses, tegusõna laiendid.

Samatüvelised tegusõnad. Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (*riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks*).

Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist.

Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis.

Lause tähenduse sõltumine tegusõna grammatilistest kategooriatest.

Ühendteigusõna, selle kasutamine lauses. Moodustamine analoogia alusel ning rakendamine lauses.

Arvsõna

Põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine. Rooma numbrid I–XXX.

Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõnade õigekiri.

Liitsõna

Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine.

Liitsõnade moodustamine.

Võõrõnad

Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.

Lugemine ja orienteerumine tekstis.

Uue teksti lugemine

Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos, individuaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks. Sihipärane endamisi lugemine (kuni 2/3 materjalist).

Lugemise harjutamine

Ladususe harjutamine.

Eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine.

Tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel.

Sõnavaratöö

Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduseselgitamine.

Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel.

Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides.

Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel.

Inimest iseloomustavate sõnade tähenduse täpsustamine ja aktiveerimine.

Teksti analüüs

Teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi (lause tähendus, lausete seostamine, puuduva teabe tuletamine, väljendusvahendid, kokkuvõte) mõistmine.

Küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingute teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine).

Õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt, sobimatute ja sobivate küsimuste eristamine. Küsimuste/ülesannete suunatud sõnastamine strateegiate kaupa ja neile vastamine.

Tekstis esitatud ütluste psühholoogilise struktuuri (hoiakud/motiivid, eesmärk, strateegia) teadvustamine õpetaja suunamisel (*miks? milleks? kuidas?*).

Vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine, kummutamine, täiendava teabe taotlemine jne).

Suhtlemist kirjeldavate sõnade tähenduse mõistmine ütluse suunatud analüüsi kaudu.

Küsimuste esitamine kaaslastele. Küsimuste esitamine endale ja neile vastamine. Kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine, abistav täiendamine. Nõustumine enam kui ühe tuletatud seletusega.

Teabe märgistamine tekstis

Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine (individuaalne ja rühmakäitumine) ühe või mitme samateemalise teksti põhjal, antud hinnangu põhjendamine.

Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.

Kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (tingimused, arenguetapid kirjeldatud sündmustest tänapäevani).

Kirjeldatud tegevuste seostamine looduskirjeldustega.

Looduskirjelduste analüüs. Objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Objekti või sündmuse/stseeni valikuline konkretiseerimine ja üldistamine.

Teksti peamõtte sõnastamine

Peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates.

Peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega.

Teksti kavastamine

Jooniskava koostamine ning kasutamine.

Teksti taastamine

Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine.

Looduskirjelduste sõnastamine igapäevasõnavara kasutades. Abivahendid: kava, tugisõnad ja sõnaühendid (valikuliselt), originaaltekst.

Enda või kaaslaste jutustatud teksti sõnastamine kirjalikult.

Teksti koostamise (tekstilooma) osaoskuste teadvustamine, ühisarutelu etapiti (etapid on õpilasele esitatud): eesmärk (milleks? kellele? mida?), teemakohase teabe otsimine ja valimine, teabe järjestamine, teabesõnastamine, sisuline ja keeleline järeltöö. Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine sama teabe (kogemuse) põhjal.

Kirjaliku teksti koostamine (tekstilooma etappide kaupa)

Tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne.

Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal. Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel.

Kirjandi kirjutamine töö, õppekäigu vm teemal. Tööprotsessi või selle osa kirjeldamine.

Õigekiri

Harjutused õigekirjavilumuste kujundamiseks (aktiveeritav sõnavara, sh võõrsõnad), individuaalsed ülesanded lünkade kõrvaldamiseks.

k, p, t ja *g, b, d* helitute häälikute kõrval.

Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekirja harjutamine.

Liidetega *-ki* ja *-gisõnade* tähendus ja õigekiri.

Võõrhäälikud, nende hääldamine, võõrtähed.

Enesekontrolli harjumuste kujundamine. Oskuste rakendamine valikuliselt, vajaduse

<p>märkamine enne ülesande sooritamist. Oma õigekirjaoskuse teadvustamine.</p>
<p>Praktilised tööd: Erinevate tarbekirjade koostamine näidiste abil (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, CV) ning erinevate blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine) paberil ja arvutis. Erinevatel teemadel kirjandite kirjutamine.</p>
<p>Õpitulemused:</p> <p>Suhtlemine ja väljendusoskus. Suuline suhtlemine. õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab märgata ja hinnata kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust; • reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele; • oskab suunavate küsimuste abil analüüsida dialoogi; • asutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel; • koostab näidise järgi õpitud tarbekirja. <p>Lause ja sõnavara õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis. <p>Sõnaliigid õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi; • tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käänevorme. <p>Lugemine ja orienteerumine tekstis õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • loeb jõukohast teksti häälega ladusalt ja endamisi teabe hankimiseks; • täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiatega ulatuses; • oskab esitada küsimusi teistele ja endale teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt ning neile küsimustele vastata; • taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; • rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid; • iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi; • kirjeldab tegevusi ja sündmusi kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga); • koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse; • märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal. <p>Õigekiri õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;
<p>Lõiming:</p> <p>Suhtlemine ja väljendusoskus. Suuline suhtlemine Koostöö kõigi aineõpetajatega suhtlemisoskuse parandamiseks. Informaatikaõpetajaga ja loodusõpetuse õpetajaga – erinevate blankettide täitmine arvutis; looduslooliste materjalide kasutamine.</p> <p>Lause ja sõnavara Koostöö kõneravi õpetajaga ning koostöö kõigi ainete õpetajatega, sõnavara avardamisel.</p> <p>Sõnaliigid Koostöö kõigi ainete õpetajatega, sõnavara avardamisel ja õigete vormide kasutamisel, ainealaste võõrsõnade teadvustamine. Arvsõnade õpetamise puhul koostöö matemaatikaõpetajaga.</p> <p>Lugemine ja orienteerumine tekstis Koostöö kõigi ainete õpetajatega – tegevuste ja sündmuste kirjaldamine kogemuste põhjal eri õppeainetes. Tekstist oluliseima leidmine. Lugemisoskuse arendamine.</p> <p>Õigekiri</p>

Koostöö kõigi ainete õpetajatega.

8.klass –6 tundi nädalas (kõnearendus ja keeleõpetus -3 tundi; lugemine ja kõnearendus –3 tundi)

Kõnearendus ja keeleõpetus

I õppeveerand –45 tundi

1. Häälikuõpetus
 - Veaohlikud häälid sõnas
2. Võõrhäälid ja -tähed. Võõrsõnad.
3. Liitsõna
4. Nimisõna
 - Nimisõna semantilised ja vormilised tunnused. Nimi janimetus. Suur algustäht.
 - Morfoloogia-ja süntaksiküsimus
 - Alg-ja muutevorm
5. Nimisõna
 - Nimisõna käänamine
6. Omadussõna
 - Omadussõna semantilised ja vormilised tunnused
 - Võrdlusastmed
 - Omadussõna käänamine
 - Omadussõna tuletamine: liited *-ne, -lik, -line, -tu, -jas, -kas*

II trimester –30 tundi

1. Tegusõna
 - Tegusõna pööramine
 - Ajavormid
 - Kõneviisid
 - Tegusõna mitmetähenduslikkus
 - Ühendteigusõna
 - Tegusõna laiendid
 - v-, tav-, nud-, tud-*kesksõna
2. Määrsõna
3. Arvsõna, semantilised ja vormilised
4. Lause
 - Lihtlause
 - Koondlause

III trimester –30 tundi

1. Liitlause
 - Osalaused
 - Vastandavad ja möönvad lauseosad
 - Eraldavad lauseosad
 - Selgitavad lauseosad
 - Ajasuhteid väljendavad liitlause
 - Sihitiskõrvallause
 - Täiendkõrvallause
 - Põhjuslikke seoseid väljendavad liitlause
 - Tegevuse eesmärki väljendavad liitlause
 - Kohasuhete väljendamine liitlause
2. Tarbekiri
3. Kordamine

1.10.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid teabe hankimisel ja sõnastamisel;
- 2) teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavaolukorras käitumiseks (peres, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);
- 3) mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust; selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele;
- 4) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;
- 5) loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga;
- 6) kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;
- 7) teeb märkmeid ja konspekteerib elementaarselt;
- 8) taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
- 9) kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
- 10) iseloomustab tegelasi ja tegelasrühmi; seletab ja hindab nende käitumist;
- 11) koostab õpitud tarbekirja liike;
- 12) valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koond- ja liitlauseid, sõnamoodustus;
- 13) järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid, leiab ja parandab õigekirjavigu.